

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ VAI TRÒ CỦA THANH NIÊN TRONG SỰ NGHIỆP XÂY DỰNG VÀ BẢO VỆ TỔ QUỐC

LÝ THỊ MẠNH*

1. Quan niệm của Hồ Chí Minh về thanh niên

Trong quá trình dựng nước và giữ nước, dân tộc ta luôn đánh giá cao vai trò của thanh niên. Hồ Chí Minh đã tiếp thu tư tưởng truyền thống của dân tộc, Người đã phát triển thành những quan điểm mới sâu sắc và toàn diện về thanh niên đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc: “Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà”(1).

Với cái nhìn toàn diện, cách mạng và phát triển, Hồ Chí Minh cho rằng: “Tuổi trẻ là mùa xuân của xã hội” (2). Ở góc độ dân tộc, Người khẳng định mối quan hệ thống nhất giữa cái bộ phận (thanh niên) với cái toàn thể (dân tộc): “Thanh niên là một bộ phận quan trọng của dân tộc” (3). Ở góc độ xem xét sự vật với sự phát triển biện chứng của nó, Hồ Chí Minh viết: “Thanh niên là người tiếp sức cách mạng

cho thế hệ thanh niên già, đồng thời là người điều dắt thế hệ thanh niên tương lai - tức là các cháu nhi đồng” (4). Người đã chỉ rõ vai trò của thanh niên là: “kế tục cách mạng”, “tiếp sức cách mạng”, là sự kết nối khăng khít giữa quá khứ, hiện tại và tương lai của mỗi dân tộc. Đây là vai trò quan trọng của thanh niên đối với vận mệnh của dân tộc, với sự phát triển của xã hội. Bởi mỗi thế hệ cách mạng chỉ có thể hoàn thành sứ mệnh lịch sử của mình ở mỗi chặng đường lịch sử nhất định. Nhiệm vụ còn lại, lịch sử phải trao cho những thế hệ nối tiếp.

Khi xét thanh niên ở tính tích cực xã hội, Người khẳng định: “Thanh niên là người xung phong trong

công việc phát triển kinh tế và văn hóa, trong sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội” (5).

Theo Luật Thanh niên, “Thanh niên là công dân Việt Nam tuổi từ đủ 16 tuổi đến 30 tuổi” (6). Thanh niên luôn đứng ở vị trí trung tâm và là nguồn tài nguyên lớn của một quốc gia, có vai trò quyết định sự phát triển trường tồn của một dân tộc. Thanh niên Việt Nam là lực lượng lao động chủ yếu của xã hội,

phân bố mọi giai tầng, có mặt ở mọi vùng, miền, lĩnh vực của đời sống chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội, an ninh, quốc phòng...

Như vậy, quan niệm của Hồ Chí Minh về thanh niên rất cách mạng, biện chứng, thể hiện cách nhìn dựa trên tiếp thu tư tưởng của cha ông trong lịch sử, kết hợp với lý luận Chủ nghĩa Mác-Lênin đối

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất coi trọng thanh niên và đánh giá cao vai trò của thanh niên trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Người khẳng định: “Thanh niên là rường cột của nước nhà, nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh một phần là do các thanh niên”, thanh niên là lực lượng lớn và có vai trò quyết định vận mệnh của đất nước. Trước yêu cầu mới của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, các cấp, các ngành cần phát huy tốt vai trò của thanh niên. Đồng thời, thanh niên cũng cần tiếp tục tự khẳng định mình là lực lượng xung kích, sáng tạo trong đời sống xã hội, dưới sự lãnh đạo của Đảng.

với thanh niên trong sự nghiệp cách mạng giải phóng dân tộc. Hồ Chí Minh đã đặt cơ sở cho việc xây dựng hệ thống quan niệm về vị trí, vai trò và những phương thức giáo dục, vận động, tổ chức thanh niên một cách hoàn chỉnh.

2. Quan niệm của Hồ Chí Minh về vai trò của thanh niên

Thanh niên là lực lượng quyết định vận mệnh dân tộc và tương lai của đất nước

Trải qua các tiến trình của lịch sử, thanh niên luôn khẳng định vị trí, vai trò của mình trong xã hội. Trong thời kỳ đấu tranh giành chính quyền, Hồ Chí Minh khẳng định, thanh niên là lực lượng không thể

thiếu, quyết định đưa cách mạng đi đến thắng lợi. Vì vậy, Người đã nêu lên luận điểm: muốn hồi sinh dân tộc trước hết hãy hồi sinh thanh niên. Trong *Bản án chế độ thực dân Pháp* (1925), Người nói: “Hỡi Đông Dương đáng thương hại! Người sẽ nguy mất nếu đám thanh niên già cỗi của người không sớm hồi sinh” (7), “Thanh niên là một bộ phận quan trọng của dân tộc, dân tộc bị nô lệ thì thanh niên cũng bị nô lệ, dân tộc được giải phóng thì thanh niên cũng được tự do, vì vậy phải hăng hái tham gia đấu tranh giải phóng dân tộc” (8). Hồ Chí Minh đánh giá cao vai trò của thanh niên trong thời kỳ cách mạng giải phóng dân tộc. Theo Người, muốn giành được độc lập dân tộc phải giác ngộ, thức tỉnh quần chúng nhân dân mà trước hết phải thức tỉnh, giác ngộ thanh niên, hướng cuộc đấu tranh của họ đi theo con đường cách mạng vô sản.

Để chuẩn bị thành lập Đảng, năm 1924, khi về Quảng Châu, Trung Quốc, Hồ Chí Minh đã tiếp xúc với những thanh niên yêu nước trong nhóm Tâm Tâm xã và tổ chức nhóm cách mạng đầu tiên. Người thành lập Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên (1925) để quy tụ tất cả thanh niên Việt Nam yêu nước. Năm 1930, Đảng cộng sản Việt Nam ra đời, thanh niên được giác ngộ lý tưởng cách mạng đã hăng hái tham gia các phong trào đấu tranh, đoàn kết hy sinh gian khổ cùng với Đảng, với dân tộc làm nên thắng lợi Cách mạng tháng Tám năm 1945.

Trong thời kỳ xây dựng chính quyền, Hồ Chí Minh đã chỉ ra khả năng to lớn của thanh niên trong cuộc cách mạng giải phóng dân tộc, trong công cuộc kiến thiết và xây dựng đất nước. Người khẳng định: “Thanh niên là chủ tương lai của nước nhà. Thật vậy nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh một phần lớn là do các thanh niên” (9). Trong ngày khai trường đầu tiên của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, tháng 9-1945, Người viết: “Non sông Việt Nam có trở nên tươi đẹp hay không, dân tộc Việt Nam có bước tới đài vinh quang để sánh vai với các cường quốc năm châu được hay không, chính là nhờ một phần lớn ở công học tập của các em” (10). Như vậy, trong bất kỳ giai đoạn nào của lịch sử, thanh niên luôn có vị trí, vai trò quan trọng quyết định vận mệnh của dân tộc.

Thanh niên là lực lượng to lớn, là đội quân xung kích trên mọi mặt trận của cách mạng

Khi xác định con đường cách mạng và lực lượng cách mạng, Hồ Chí Minh sớm nhận thấy vị trí của

thanh niên, đó là lực lượng đông đảo, trẻ, khỏe, hăng hái, có lý tưởng. Người luôn nhấn mạnh vai trò xung kích đi đầu của thanh niên trong hành động cách mạng, thể hiện ở “Việc gì khó có thanh niên. Ở đâu khó có thanh niên” (11). Sự nghiệp cách mạng càng phát triển, càng đòi hỏi thanh niên thực hiện tốt vai trò xung kích của mình trên các mặt trận kinh tế, văn hóa, xã hội.

Ngày 20-12-1961, trong bài nói chuyện tại Đại hội toàn quốc lần thứ II của Hội Liên hiệp Thanh niên Việt Nam, Hồ Chí Minh đã nêu đầy đủ và hoàn chỉnh quan điểm của mình về vai trò, động lực và xung kích của thanh niên trong cách mạng, “là lớp người tiếp sức cho thế hệ thanh niên già, đồng thời là người phụ trách, diu dắt thế hệ thanh niên tương lai - tức là các cháu nhi đồng”; “là người xung phong trong mọi công việc phát triển kinh tế - văn hóa trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội”; “là lực lượng cơ bản trong bộ đội công an và dân quân tự vệ đang hăng hái giữ gìn trật tự, bảo vệ Tổ quốc”; “trong mọi công việc thanh niên luôn thể hiện đầu cần thanh niên có, đâu khó có thanh niên”... (12).

Thanh niên là lực lượng kế tục sự nghiệp cách mạng của dân tộc

Lịch sử phát triển của xã hội là sự kế tục của các thế hệ kế tiếp nhau, “tre già măng mọc”, là quy luật của cách mạng, sự vận động của lịch sử, bởi cách mạng là sự nghiệp của quần chúng, cách mạng là sự nối tiếp giữa các thế hệ. Các Mác đã chỉ ra rằng, lịch sử chẳng qua là sự kế tục của những thế hệ khác nhau, mỗi thế hệ đều lợi dụng vật liệu, tư bản, sức sản xuất, kinh nghiệm và tri thức do tất cả các thế hệ trước truyền lại. Vì vậy, mỗi thế hệ một mặt tiếp tục những kinh nghiệm và những tri thức cũ, mặt khác làm thay đổi nó bằng những hoạt động mới.

Vận dụng quy luật đó, Hồ Chí Minh khẳng định: Thanh niên là lớp người tiếp sức cách mạng cho thế hệ thanh niên già, đồng thời là người diu dắt thế hệ thanh niên tương lai. Như vậy, thanh niên là lớp người trẻ, người kế tục sự nghiệp của thế hệ cha anh đi trước, đồng thời phải là người diu dắt các em thiếu niên nhi đồng tiếp bước con đường sự nghiệp của mình.

3. Phát huy vai trò của thanh niên trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Trên cơ sở quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Đảng ta xác định vai trò to lớn của thanh niên trong giai đoạn hiện nay: Nghị quyết Hội nghị Ban Chấp

hành T.Ư Đảng lần thứ tư khóa VII đã khẳng định: “Thanh niên phải là lực lượng xung kích trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Sự nghiệp đổi mới có thành công hay không, đất nước bước vào TK XXI có vị trí xứng đáng trong cộng đồng thế giới hay không phần lớn tùy thuộc vào lực lượng thanh niên, vào việc bồi dưỡng rèn luyện thể hệ thanh niên. Công tác thanh niên là vấn đề sống còn của dân tộc, là một trong những nhân tố quyết định sự thành bại của cách mạng”. Nghị quyết T.Ư 7 (khóa X) về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác thanh niên tiếp tục khẳng định: Thanh niên là lực lượng xã hội to lớn, một trong những nhân tố quan trọng quyết định tương lai, vận mệnh dân tộc; là lực lượng chủ yếu trên nhiều lĩnh vực, đảm nhận những công việc đòi hỏi hy sinh, gian khổ, sức khỏe và sáng tạo. Thanh niên là độ tuổi sung sức nhất về thể chất và phát triển trí tuệ, luôn năng động, sáng tạo, muốn tự khẳng định mình.

Trong giai đoạn mới của cách mạng hiện nay, Nghị quyết Hội nghị Ban Chấp hành T.Ư Đảng lần thứ 7 (khóa XII) của Đảng ta khẳng định: “Thanh niên là lực lượng xã hội to lớn, một trong những nhân tố quan trọng quyết định tương lai, vận mệnh dân tộc; là lực lượng chủ yếu trên nhiều lĩnh vực, đảm nhiệm những công việc đòi hỏi hy sinh, gian khổ, sức khỏe và sáng tạo. Thanh niên là độ tuổi sung sức nhất về thể chất và phát triển trí tuệ, luôn năng động, sáng tạo, muốn tự khẳng định mình”.

Đảng ta đã nêu những đặc điểm cơ bản nhất của thanh niên trong thời kỳ mới: có đạo đức, nhân cách, tri thức, sức khỏe, tư duy năng động và hành động sáng tạo, tiếp nối truyền thống hào hùng của Đảng và dân tộc, nêu cao lòng yêu nước, ý thức xây dựng và bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa, không ngại khó khăn, gian khổ, tình nguyện vì cộng đồng; có trách nhiệm với gia đình, xã hội; có ý chí vươn lên trong học tập, lao động, lập thân, lập nghiệp, làm giàu chính đáng, quyết tâm đưa đất nước thoát khỏi nghèo nàn, lạc hậu; mong muốn được tin tưởng, được cống hiến cho đất nước... Tuy nhiên, trong thực tế hiện nay, dưới tác động của mặt trái nền kinh tế thị trường, một bộ phận thanh niên sống thiếu lý tưởng, giảm sút niềm tin, ít quan tâm tới tình hình đất nước, thiếu ý thức chấp hành pháp luật, sống thực dụng, xa rời truyền thống văn hóa dân tộc. Học vấn của một bộ phận thanh niên nhất là thanh niên nông thôn, thanh niên dân tộc thiểu số còn thấp; nhiều thanh

niên thiếu kiến thức và kỹ năng trong hội nhập quốc tế. Tính độc lập, chủ động, sáng tạo, năng lực thực hành sau đào tạo của thanh niên còn yếu, chưa đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Tình trạng tội phạm và tệ nạn xã hội trong thanh niên đang gia tăng và diễn biến ngày càng phức tạp...

Đảng ta cũng nhận định những hạn chế yếu kém trong việc lãnh đạo công tác thanh niên: “Một số cấp ủy đảng chưa quan tâm đúng mức lãnh đạo công tác thanh niên; việc đôn đốc, kiểm tra, đánh giá, rút kinh nghiệm thực hiện các chủ trương, nghị quyết của Đảng về công tác thanh niên không thường xuyên, kịp thời; công tác quy hoạch, đào tạo, bồi dưỡng và sử dụng cán bộ trẻ chưa thực sự được coi trọng...”.

Trước thực tế đó, để phát huy vai trò của thanh niên trong xây dựng và bảo vệ Tổ quốc hiện nay, công tác thanh niên cần làm tốt một số vấn đề sau:

Tăng cường giáo dục chính trị tư tưởng, giáo dục truyền thống cho thanh niên

Tăng cường giáo dục lý tưởng xã hội chủ nghĩa, con đường mà Đảng, Bác Hồ và nhân dân ta đã lựa chọn, giúp thanh niên hiểu đúng bản chất tốt đẹp của chủ nghĩa xã hội, thấy được sự vận động đi lên của xã hội loài người là tất yếu sẽ tiến lên chủ nghĩa xã hội. Tích cực và thường xuyên nâng cao nhận thức cho thanh niên về đường lối đổi mới của đất nước trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Củng cố, khắc sâu trong thanh niên niềm tin vào sự lãnh đạo của Đảng cộng sản Việt Nam, tích cực tham gia xây dựng các cấp chính quyền vững mạnh. Bên cạnh đó, công tác giáo dục lý tưởng cách mạng cho thanh niên cần làm rõ âm mưu chống phá cách mạng ta từ nhiều phía của các thế lực thù địch phản động. Từ đó, nâng cao ý thức cảnh giác và có thái độ đúng đắn đấu tranh chống mọi biểu hiện tiêu cực, cơ hội trong thanh niên, trong xã hội, kiên quyết chống lại mọi sự lợi dụng, lôi kéo của kẻ thù đối với thanh niên. Giáo dục cho thanh niên truyền thống yêu nước, tinh thần quật khởi chống giặc ngoại xâm, chống thiên tai, giáo dục ý chí tự lực tự cường, vượt qua mọi khó khăn gian khổ, tinh thần đoàn kết, truyền thống nhân ái, tương trợ giúp đỡ lẫn nhau của con người Việt Nam qua các thời kỳ lịch sử.

Nâng cao chất lượng lao động trẻ, giải quyết việc làm, tăng thu nhập và cải thiện đời sống cho thanh niên

Giải quyết việc làm cho thanh niên đang là một vấn đề quan trọng và bức thiết. Muốn tạo việc làm

cho thanh niên, phải không ngừng tăng cường công tác phối hợp với các trung tâm dạy nghề, tăng cường đào tạo nghề, trang bị kỹ năng nghề nghiệp cho thanh niên. Chú trọng phối hợp liên kết đào tạo nghề với giới thiệu việc làm.

Tập trung đào tạo thành nguồn nhân lực khoa học công nghệ chất lượng cao, nhất là công nghệ tin học, công nghệ mới, đáp ứng yêu cầu kinh tế tri thức, tạo mũi nhọn phát triển kinh tế, góp phần đẩy nhanh quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Tập trung dạy nghề cho thanh niên vùng sâu, vùng xa, thanh niên dân tộc. Khuyến khích đào tạo nghề tại các doanh nghiệp, cơ sở sản xuất, chú ý giáo dục ý thức, kỹ thuật, kỹ năng lao động, tay nghề cho thanh niên.

Tạo môi trường thuận lợi để các thành phần kinh tế đầu tư phát triển sản xuất tạo việc làm mới và tăng thu nhập cho thanh niên, cải thiện đời sống. Khuyến khích thanh niên làm giàu chính đáng. Nhà nước hỗ trợ để chuyển giao khoa học kỹ thuật, tổ chức sản xuất kinh doanh cho thanh niên nông thôn; biểu dương, tôn vinh thanh niên làm kinh tế giỏi.

Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, hiệu lực quản lý của Nhà nước về thanh niên và công tác thanh niên

Đảng, Nhà nước phải tăng cường sự lãnh đạo đối với công tác thanh niên, công tác thanh niên phải được đổi mới không ngừng, phải vì thanh niên, do thanh niên mà làm và làm cho thanh niên để đạt được mục tiêu phát triển thế hệ thanh niên. Cổ vũ thanh niên nuôi dưỡng ước mơ, hoài bão lớn, xung kích sáng tạo làm chủ khoa học công nghệ và vươn lên ngang tầm thời đại để hình thành một thế hệ thanh niên ưu tú trên mọi lĩnh vực, xứng đáng là thế hệ kế tục sự nghiệp cách mạng và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội mà Đảng và Bác Hồ đã lựa chọn. Phải tăng cường định hướng tư tưởng, giáo dục đạo đức, hướng vào giải quyết những nhu cầu quan trọng và chính đáng nhất cho thanh niên, tạo điều kiện để thanh niên học tập, làm việc, có thu nhập, nâng cao đời sống vật chất và văn hóa tinh thần lành mạnh. Tạo môi trường kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội lành mạnh giúp cho thanh niên thực hiện có hiệu quả những nhiệm vụ chính của bản thân với tư cách là chủ nhân hiện tại và tương lai của nước nhà.

Tăng cường công tác quản lý, phát huy tinh thần xung kích sáng tạo của thanh niên trong học tập, công tác

Cấp ủy lãnh đạo, tổ chức Đoàn các cấp cần quản lý chặt chẽ đoàn viên thanh niên ở cơ sở mình về

công tác tư tưởng, lối sống, ý thức, chấp hành kỷ luật, tinh thần trách nhiệm và các mối quan hệ xã hội... để phát huy sức mạnh của tuổi trẻ, chủ động phòng ngừa, uốn nắn sai sót, lệch lạc. Mạnh dạn giao việc nhằm rèn luyện, tạo điều kiện cho đoàn viên thanh niên được tiếp xúc với công việc khó khăn, địa bàn phức tạp, thực hiện tốt kế hoạch luân chuyển cán bộ để đoàn viên thanh niên được rèn luyện thực tế ở cơ sở. Các cấp ủy Đảng, các cơ quan chức năng cần chú trọng đào tạo, bồi dưỡng, xem xét kết nạp vào Đảng cộng sản Việt Nam và đưa vào quy hoạch đội ngũ cán bộ lãnh đạo, chỉ huy các cấp những đảng viên trẻ, đoàn viên ưu tú.

Các tổ chức Đoàn cần có các hình thức thích hợp, cụ thể thường xuyên tăng cường tuyên truyền, tổ chức các phong trào hành động cách mạng, khơi dậy tinh thần xung phong tình nguyện, vận động tổ chức cho thanh niên đăng ký sẵn sàng nhận công tác ở các huyện vùng sâu, xã nghèo và đơn vị cơ sở. Kịp thời phát hiện đề xây dựng, nhân rộng điển hình thanh niên tiên tiến. Đoàn viên thanh niên cần xác định rõ động cơ, mục đích, ý thức phấn đấu của mình. Tự giác học tập, rèn luyện, công tác, thực sự tâm huyết vì công việc, coi những nơi khó khăn, gian khổ là điều kiện để rèn luyện, phấn đấu và trưởng thành.

Xuất phát từ vai trò to lớn của thanh niên trong quá trình xây dựng và bảo vệ Tổ quốc hiện nay, thanh niên Việt Nam cần nhận thức sâu sắc hơn nữa vị trí, vai trò và sứ mệnh của mình, nâng cao ý thức trách nhiệm, không ngừng nỗ lực, phấn đấu học tập, tu dưỡng, rèn luyện nâng cao trình độ tri thức, đạo đức cách mạng, trau dồi bản lĩnh đi đầu trong cuộc đấu tranh chiến thắng nghèo nàn, lạc hậu, vươn lên làm chủ, đáp ứng yêu cầu xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới ■

L.T.M

1, 9. *Hồ Chí Minh toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 5, tr.216.

2, 10 *Hồ Chí Minh toàn tập*, sdd, tập 4, tr.194, tr.35.

3, 8. *Hồ Chí Minh toàn tập*, sdd, tập 9, tr.178.

4, 5, 12. *Hồ Chí Minh toàn tập*, sdd, tập 13, tr.298, tr.298, tr.298-299.

6. Quốc hội, *Luật Thanh niên số 53/2005/QH11*, ban hành ngày 29-11-2005, vanban.chinhphu.vn.

7. *Hồ Chí Minh toàn tập*, sdd, tập 2, tr.144.

11. *Hồ Chí Minh toàn tập*, sdd, tập 12, tr.1.